

LITERATURA

Recenze knihy Johanneše Keplera *Nové stereometrické výpočty vinných sudů – Stereometrie Archiméda*

Matematikům je známo, že Johannes Kepler se zabýval nejen astronomickými měřeními z nichž odvodil své tři zákony pohybu planet, ale i daleko prostším problémem výpočtu objemu vinných sudů. Důvody, proč se Kepler také pustil do řešení tak „přízemního problému“ jako je zjišťování objemů různých typů vinných sudů veřejnosti již tak známa není. V prvním českém vydání z dílny překladatele, nakladatele a vydavatele matematika RNDr. Karla Vašíčka vyšla citovaná Keplerova kniha v nákladu pouhých 175 výtisků v roce 2021 (ISBN 978-80-903838-5-2).

Obdivuhodné je úsilí vydavatelovo postupně seznamovat matematickou veřejnost, hlavně však středoškolské učitele matematiky, s originály zásadní matematické literatury od starověku po novověk v českém překladu. (Dosud vyšly např. knihy *Cesta k integrálu* od V. A. Nikiforovského, H. N. Jahnkeho *Historie analýzy*, Newtonovy *Matematické principy přírodní filosofie*, B. Cavalieriho *Geometrie vyložena jiným způsobem za pomocí nedělitelných spojitého*, G. M. de L'Hôpitala *Analýza nekonečně malého za účelem chápání křivek*.) Krom stěžejního díla (v našem případě Keplerova) zařazuje Karel Vašíček do knih i překlady jiných důležitých statí, které by samostatně knihu nevytvořily. Zde najdeme článek N. I. Lobačevského *Geometrické výzkumy v teorii rovnoběžných čar* s komentářem prof. V. F. Kagana, J. Bolyaie *Apendix, Teorie prostoru* a velmi zajímavou *Korespondenci mezi Blaisem Pascalem a Pierrem de Fermatem*. Máme zde v češtině první literaturu ze základů neeukleidovské geometrie a úvahy o sázkách, které vyjasnily pisatelům dopisů principy teorie pravděpodobnosti.

V knize najdeme nejen prosté Keplerovo zdůvodnění, proč se začal zabývat studiem výpočtu objemů vinných sudů, ale projdeme rozsáhlou geometrickou teorií té doby od základních úvah (určení obvodu a obsahu kruhu Aristotelovou metodou) až ke stereometrickým výpočtům a numerickým odhadům konkrétních objemů a obsahů různých útvarů a jejich částí (tedy nejen sudů). Text je doplněn velkým množstvím odkazů a obrázků. Čtenář získá poučení o tom, jak velký génius tvořil matematickou teorii a jak se ji snažil v té době prezentovat. A při tom se přesvědčí, že to, co autor sepsal, není tak triviální jak sám název knihy napovídá.

Zdeněk Půlpán